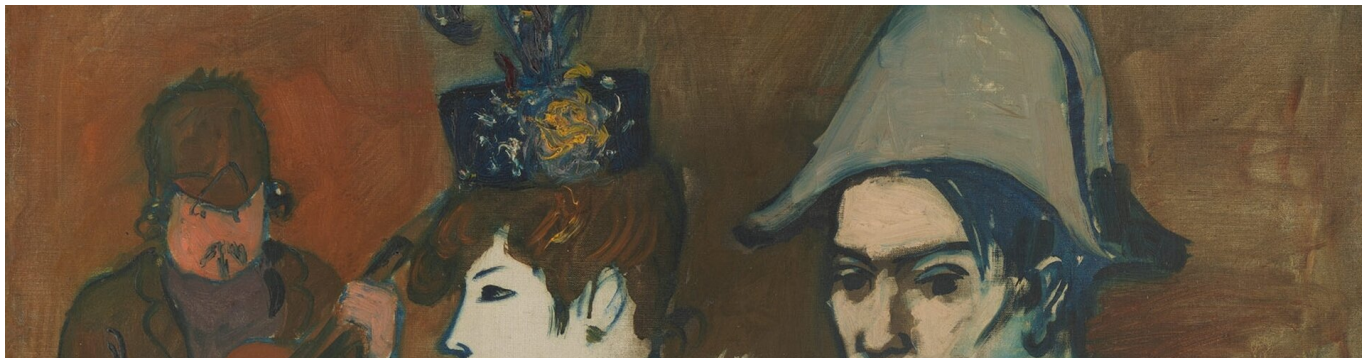

Obrazy w błękicie i różu – przedkubistyczny okres twórczości Picassa

- [Obrazy w błękicie i różu – przedkubistyczny okres twórczości Picassa](#)

Obrazy w błękitnie i różu – przedkubistyczny okres twórczości Picassa

Źródło: online-skills.

Ważne daty

25.10.1881 – narodziny Pabla Picassa w Maladze (Hiszpania)

1901-1904 – *okres błękitny* w twórczości Picassa

1902 – powstanie obrazu *Dwie siostry*

1903 – powstanie obrazu *Życie*

1904-1906 – *okres różowy* w twórczości Picassa

1905 – powstanie obrazu *Rodzina kuglarzy*

1907 – rozpoczęcie okresu kubistycznego

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Scenariusz lekcji do pobrania.

Plik o rozmiarze 86.48 KB w języku polskim

I. Rozwijanie zdolności rozumienia przemian w dziejach sztuki w kontekście ich uwarunkowań kulturowych, środowiskowych, epok, kierunków, stylów i tendencji w sztuce. Uczeń:

1. wykazuje się znajomością chronologii dziejów sztuki, z uwzględnieniem:

g) sztuki 1 połowy XX wieku (fowizm, ekspresjonizm, kubizm, futurizm, formizm, koloryzm, abstrakcjonizm geometryczny i niegeometryczny, dadaizm, surrealizm, konstruktywizm, École de Paris, styl art déco,

II. Zapoznawanie z najwybitniejszymi dziełami w zakresie architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

13. dokonuje opisu i analizy, w tym porównawczej, dzieł z uwzględnieniem ich cech formalnych:

c) w malarstwie i grafice: kompozycji, koloru, sposobów ukazania iluzji przestrzeni, kształtowania formy przez światło, w dziełach figuratywnych stopnia oddania rzeczywistości lub jej deformacji;

2. wskazuje twórców najbardziej reprezentatywnych dzieł;

3. umiejscawia dzieła w czasie (wskazuje stulecie powstania dzieł sztuki dawnej, a w przypadku dzieł sztuki nowoczesnej i współczesnej datuje je z dokładnością do połowy wieku), w nielicznych przypadkach, dotyczących sztuki nowoczesnej i współczesnej, zna daty powstania dzieł lub datuje je z dokładnością jednej dekady;

5. wymienia podstawowe gatunki w dziełach sztuk plastycznych, m.in. portret (w tym autoportret, portret psychologiczny i oficjalny), pejzaż (w tym: weduta, marina, pejzaż ze sztafażem), sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna (w tym batalistyczna), martwa natura, akt;

9. identyfikuje najbardziej reprezentatywne i najstynniejsze dzieła na podstawie charakterystycznych środków warsztatowych i formalnych oraz przyporządkowuje je właściwym autorom;

III. Zapoznawanie z dorobkiem najwybitniejszych twórców dzieł architektury i sztuk plastycznych. Uczeń:

3. sytuuje twórczość artystów powszechnie uznawanych za najwybitniejszych w czasie, w którym tworzyli (z dokładnością do jednego wieku, a w przypadku twórców sztuki nowoczesnej i współczesnej – z dokładnością do połowy wieku) oraz we właściwym środowisku artystycznym;
4. łączy wybrane dzieła z ich autorami na podstawie charakterystycznych środków formalnych;
5. na podstawie przedłożonych do analizy przykładów dzieł formułuje ogólne cechy twórczości następujących twórców: Fidiasz, Poliklet, Praksyteles, Giotto, Jan van Eyck, Hieronim Bosch, Masaccio, Sandro Botticelli, Leonardo da Vinci, Michał Anioł, Andrea Mantegna, Piero della Francesca, Rafael Santi, Giorgione, Tycjan, Jacopo Tintoretto, Pieter Bruegel Starszy, Albrecht Dürer, Hans Holbein Młodszy, Donatello, Filippo Brunelleschi, Andrea Palladio, El Greco, Caravaggio, Gianlorenzo Bernini, Francesco Borromini, Diego Velázquez, Bartolomé Esteban Murillo, Georges de la Tour, Nicolas Poussin, Claude Lorrain, Peter Rubens, Anton van Dyck, Frans Hals, Rembrandt van Rijn, Jan Vermeer van Delft, Antoine Watteau, Jacques Louis David, Jean Auguste Dominique Ingres, Antonio Canova, Berthel Thorvaldsen, Francisco Goya, Eugène Delacroix, Caspar David Friedrich, William Turner, John Constable, Gustave Courbet, Jean François Millet, Eduard Manet, Claude Monet, Edgar Degas, August Renoir, Georges Seurat, Vincent van Gogh, Paul Gauguin, Paul Cézanne, Henri de Toulouse-Lautrec, August Rodin, Gustaw Klimt, Alfons Mucha, Antonio Gaudí, Edward Munch, Henri Matisse, Pablo Picasso, Umberto Boccioni, Wasyl Kandinsky, Piet Mondrian, Kazimierz Malewicz, Marcel Duchamp, Giorgio de Chirico, Salvador Dalí, René Magritte, Marc Chagall, Amadeo Modigliani, Jackson Pollock, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Francis Bacon, Yves Klein, Niki de Saint Phalle, Christo, Duane Hanson, Victor Vasarely, Alberto Giacometti, Constantin Brancusi, Henry Moore, Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, oraz artystów polskich i działających w Polsce (m.in. takich jak: Wit Stwos, Bartłomiej Berrecci, Tylman z Gameren, Dominik Merlini, Bernardo Belotto, Marcelli Bacciarelli, Piotr Aigner, Piotr Michałowski, Artur Grottger, Henryk Rodakowski, Jan Matejko, Józef Chełmoński, Maksymilian i Aleksander Gierymscy, Józef Brandt, Olga Boznańska, Józef Pankiewicz, Władysław Podkowiński, Jan Stanisławski, Leon Wyczółkowski, Henryk Siemiradzki, Xawery Dunikowski, Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer, Jacek Malczewski, Witold Wojtkiewicz, Witkacy, Leon Chwistek i inni przedstawiciele grupy formistów, przedstawiciele grupy Rytm, kapistów i grupy „a.r.”, Tadeusz Makowski, Andrzej Wróblewski, Tadeusz Kantor, Jerzy Nowosielski, Alina Szapocznikow, Władysław Hasior, Roman Opałka, Magdalena Abakanowicz);
8. formułuje samodzielne, logiczne wypowiedzi argumentacyjne na temat twórczości wybitnych artystów.

IV. Kształcenie w zakresie rozumienia i stosowania terminów i pojęć związanych z dziełami sztuki, ich strukturą i formą, tematyką oraz techniką wykonania. Uczeń:

2. zna terminologię związaną z opisem formy i treści dzieła malarskiego, rzeźbiarskiego i graficznego, w tym m.in. nazwy formuł ikonograficznych, słownictwo niezbędne do opisu kompozycji, kolorystyki, relacji przestrzennych i faktury dzieła;

6. właściwie stosuje terminy dotyczące opisu treści i formy dzieł sztuk plastycznych;

V. Zapoznanie ze zbiorami najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki na świecie i w Polsce, a także z funkcją mecenatu artystycznego oraz jego wpływem na kształt dzieła sztuki. Uczeń:

3. łączy dzieło z muzeum lub miejscem (kościół, pałac, galerie), w którym się ono znajduje.

Nauczysz się

rozpoznawać cechy malarstwa Picassa z okresów błękitnego i różowego;

omawiać tematykę dzieł charakterystyczną dla okresów twórczości malarza;

rozpoznawać najważniejsze obrazy artysty;

przyporządkowywać dzieła do właściwych okresów twórczości Picassa;

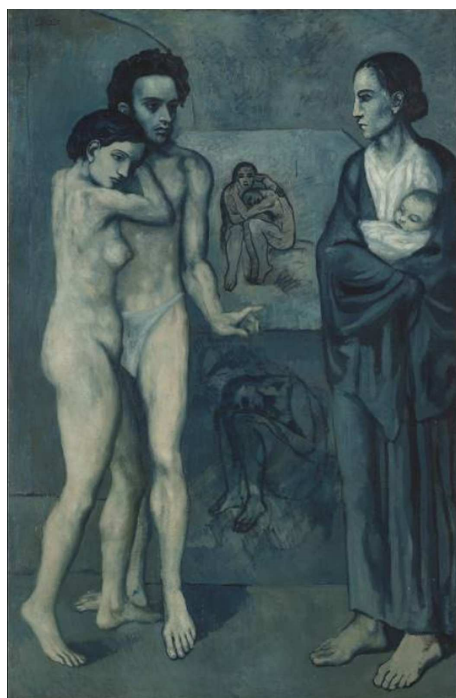
dokonywać analizy wskazanych dzieł artysty;

dostrzegać różnicę pomiędzy okresami błękitnym i różowym.

Okres błękitny w twórczości Pabla Picassa

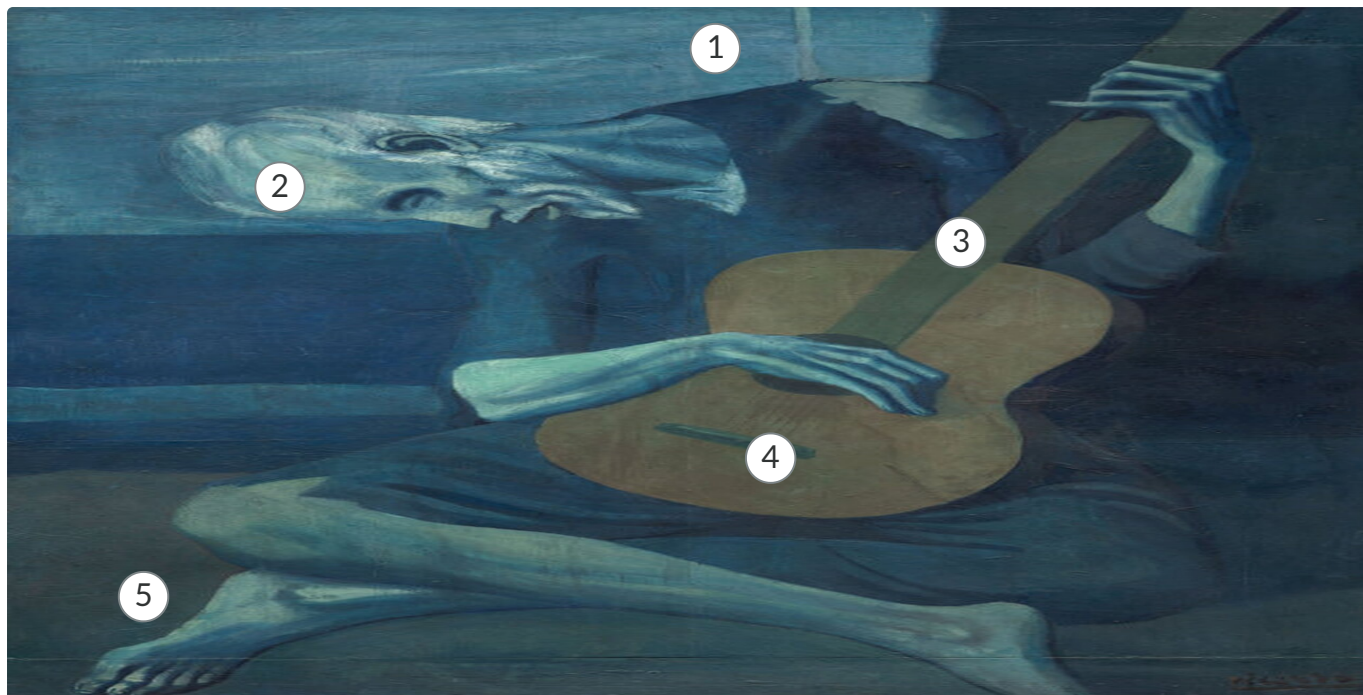
Twórczość Pabla Picassa z lat 1901-1904 określana jest jako okres błękitny, gdyż w tym czasie artysta wykonywał **monochromatyczne** dzieła utrzymane w błękitnej kolorystyce. Częstymi motywami na obrazach z tego okresu były samotne osoby z marginesu społecznego: nędzarze, prostytutki oraz pijacy. Postacie często były zdeformowane, a w ich zachowaniu i pozach pojawiły się teatralne gesty.

Melancholijny, smutny nastrój oraz tematyka malowideł spowodowane były przez depresję Picassa z powodu samobójczej śmierci przyjaciela i poety Carlosa Casagemasa. Po tym wydarzeniu powstał pierwszy obraz zaliczany do okresu błękitnego – Casagemas w trumnie z roku 1901. Portret przyjaciela pojawiał się także w późniejszym dziele malarza Życie z 1903 roku. Na pierwszym planie obrazu znajduje się naga para oraz kobieta z dzieckiem. W tle widoczne są dwa malowidła przedstawiające przytuloną nagą parę oraz samotną postać w skulonej pozie. Scena rozgrywa się najprawdopodobniej w pracowni malarskiej. Kompozycja ta jest bardzo enigmatyczna i trudna do jednoznacznej interpretacji. Jediną osobą przedstawioną w ruchu jest Casagemas, który ma wysunięte do przodu lewą nogę oraz rękę. Obraz często odczytywany jest jako symboliczne przedstawienie roli artysty jako kreującego świat.

Pablo Picasso, „Życie”, 1903, Muzeum Sztuki, Cleveland, Stany Zjednoczone, clevelandart.org, CC BY 3.0

W obrazach z okresu błękitnego Picasso zagłębiał się w psychikę człowieka, przedstawiał go jako nieruchomego i zamyślnego, zamkniętego we własnym świecie, odizolowanego. Ludzie ukazani zostali podczas przeżywania ważnych momentów ich życia. Błękit i jego odcienie uwydatniały nastrój scen ludzkiej niedoli i rozpacz, zadumaniem nad sensem życia.

1

Dzieło powstało podczas pobytu Picassa w Barcelonie. Przedstawia niewidomego starca siedzącego na ulicy i grającego na gitarze.

2

Gitarzysta zdaje się nie wykazywać żadnych oznak życia, wygląda jakby zbliżała się jego śmierć.

3

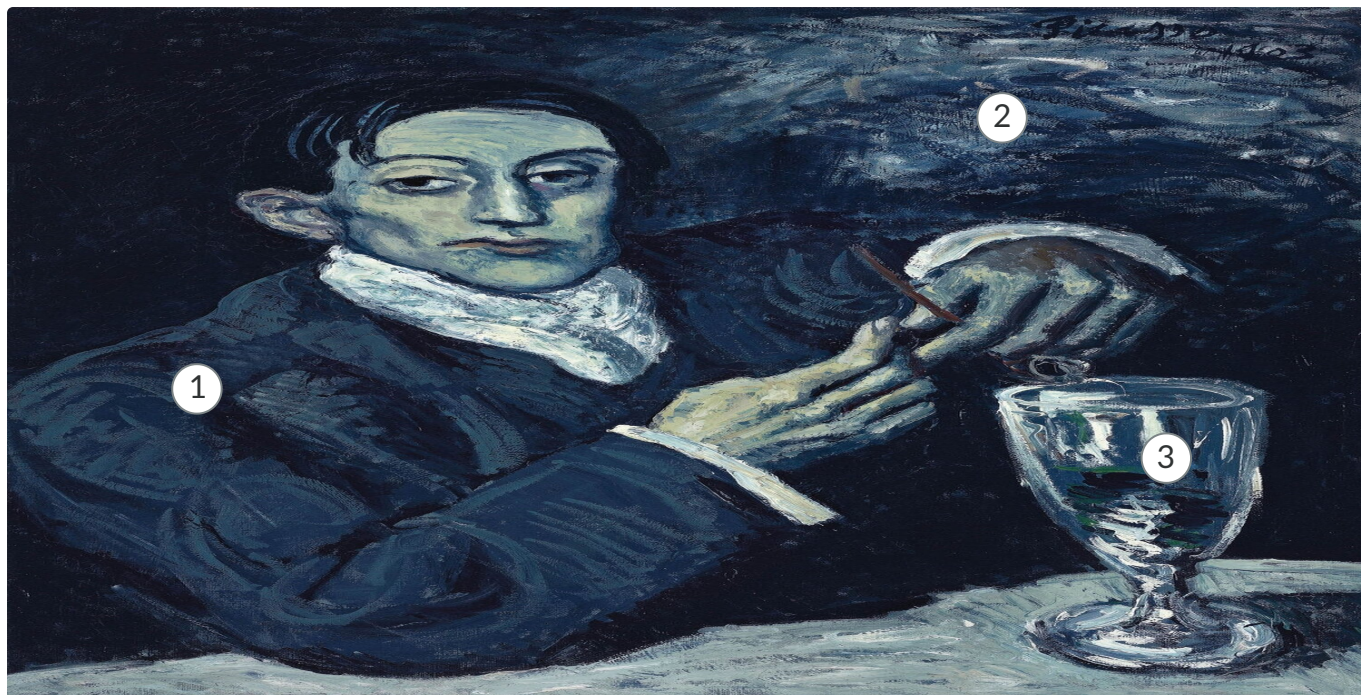
Jedynym odstępstwem od monochromatycznej gamy barwnej jest brązowa gitara trzymana przez mężczyznę – z tego powodu przykuwa ona uwagę.

4

Instrument symbolizuje jedyną nadzieję na przetrwanie jego właściciela, stanowi dla niego ucieczkę od świata, a z drugiej strony jedyne źródło utrzymania.

5

Wyważona, statyczna kompozycja malowidła wraz ze stonowanymi barwami tworzy melancholijny nastrój skłaniający do zadumy nad losem starca.

1

Angel Fernandez de Soto był zaprzyjaźnionym z Picasssem malarzem i znanym barcelońskim dandysem. Portret przedstawia go siedzącego nad szklanką absyntu przy stoliku w barze.

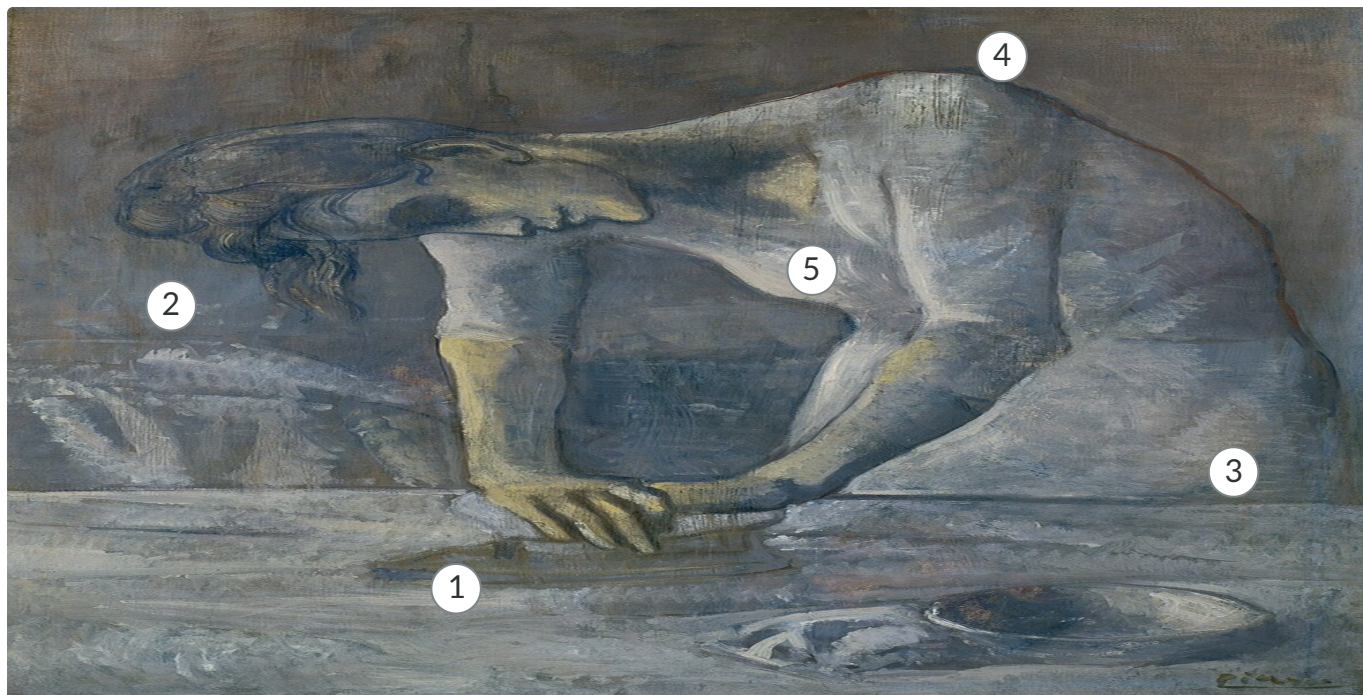
2

Portretowany pali trzymaną w dłoni fajkę. Kłęby tytoniowego dymu unoszącego się wkoło zostały przez Picassa oddane za pomocą grubych i nieregularnych pociągnięć pędzla.

3

Szklanka z absyntem jest świadomie przeskalowana, a twarz de Soto zdeformowana, co upodabnia dzieło do wizji podczas bijatyki.

Pablo Picasso, „Portret Angela Fernándeza de Soto”, 1903, kolekcja prywatna, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angel_Fernandez_de_Soto_by_Pablo_Picasso.jpg), CC BY 3.0

1

Obraz powstał pod koniec okresu niebieskiego. Paleta barwna jest nieco lżejsza, zdominowana przez biele i szarości, ale wciąż ponura, wyrażająca samotność, cierpienie i ubóstwo.

2

Pracująca kobieta została przez Picassa potraktowana jako symbol wszystkich ludzi z niższych stanów społecznych i ich codziennych znojów.

3

Przez umieszczenie smukłej dziewczyny w neutralnym otoczeniu, poza miejscem i czasem, scena zyskuje poetyczny, nieomal duchowy nastrój.

4

Delikatne, lekko zaokrąglone kontury są wyraźnie zaznaczone grubą linią.

5

Modelką dla postaci była córka właściciela kabaretu Lapin Agile, często odwiedzanego przez Picassa.

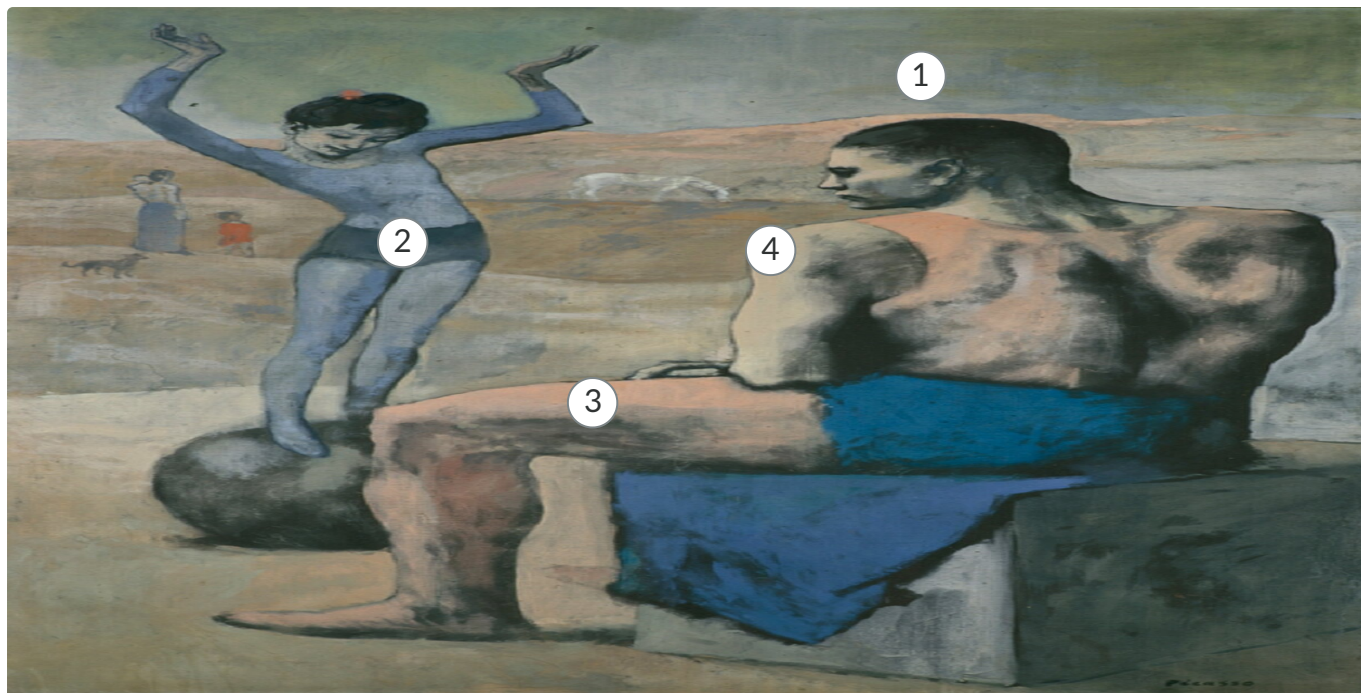
Obraz *Dwie siostry*, znany również pod tytułem *Spotkanie* powstał w 1902 roku, krótko po powrocie Picassa z Paryża do Barcelony. Podczas pobytu w stolicy Francji artysta odwiedził szpital św. Łazarza przeznaczony dla prostytutek. Pacjentki chore na syfilis odznaczały się tym, że nosiły na głowach białe chusty – stąd rozpoznajemy jedną z nich w kobiecie po lewej stronie obrazu. Spotyka się ona ze swoją siostrą, zakonnicą. Dojmujące uczucie smutku i cierpienia uzyskane zostało przez zastosowanie monochromatycznej gamy barwnej składającej się niemal wyłącznie z odcieni niebieskiego. Kompozycja jest statyczna i głęboko symboliczna. Przywołuje na myśl monumentalną sztukę religijną, zwłaszcza przedstawienia spotkania Marii ze św. Elżbietą. Picasso zastosował nawet drewniane podłoże, aby podkreślić związki dzieła z malarstwem średniowiecznym.

Pablo Picasso, „Dwie siostry” („Spotkanie”), 1902, Ermitaż, Sankt Petersburg, Rosja, heritagemuseum.org, CC BY 3.0

Twórczość Picassa w okresie różowym

W 1904 roku nastąpiła ewolucja w paletce barwnej Picassa: zaczęły dominować w niej bardziej żywe odcienie różów, czerwieni, pomarańczy oraz kolorów ziemistych. Stąd też okres ten w twórczości artysty nazywany jest różowym. Wraz z kolorystyką zmianie uległa także tematyka malowideł, przedstawiających odtąd głównie klaunów, arlekinów, akrobatów i cyrkowców. Poprawie w tym czasie uległa kondycja psychiczna Picassa – zamieszkiwał kolonię artystyczną na paryskim Montmartre, pomyślnie przebiegał jego związek z Fernandą Olivier, którą wielokrotnie portretował.

1

Scena osadzona jest na skąpanej w słońcu równinie położonej pośród pagórków. Tło ożywione zostało jedynie przez pospiesznie naszkicowaną kobietę z dzieckiem na ręku, której towarzyszą drugie dziecko i pies oraz ledwo odcinającego się od pagórków białego konia.

2

Uśmiechnięta postać dziewczyny balansującej na piłce odcina się od monotonnego tła zarówno przez swoją beztroską radość, jak i błękitny strój.

3

Obraz oddziałuje poprzez zestawienie kontrastów: dynamiki i smukłości dziewczyny stojącej na kulistej piłce z masywną postacią nieruchomego atlety siedzącego na sześcianie.

4

Mocne, wertykalne kierunki wyznaczone przez postacie z pierwszego planu zestawione są z delikatnymi horyzontalnymi liniami tła.

Pablo Picasso, „Akrobatka na piłce”, 1905, , Muzeum Sztuk Pięknych im. A.S. Puszkina, Moskwa, Rosja, arts-museum.ru, CC BY 3.0

Uważa się, że obraz *Rodzina kuglarzy* z 1905 roku jest symbolicznym przedstawieniem Picassa i jego najbliższego kręgu artystów. Grupa postaci przedstawiona została na tle opustoszałego krajobrazu. Dominujące w malowidle stonowane róże i błękity mogą nawiązywać do rzeczywistych kolorów strojów występujących na arenie cyrkowców, ale przy

okazji nadają dziełu wyraz eterycznego smutku. Melancholijny nastrój podkreślony został przez izolację każdej z sześciu przedstawionych osób: ustawione są one w grupie, jednak nie zachodzi między nimi bliższy kontakt. Interpretowane bywa to jako podkreślenie niezależności, ale i samotności artystów. Badania konserwatorskie wykazały, że oryginalna gama barwna obrazu była niebieskawa. Picasso, zmieniając dominującą barwę na odcienie różowego, świadomie pozwolił, aby ciemniejsza farba prześwitywała. W ten sposób uzyskał charakterystyczne, przybrudzone tony, wprowadzające do dzieła tajemnicę.

Pablo Picasso, „Rodzina kuglarzy”, 1905, Narodowa Galeria Sztuki, Waszyngton, Stany Zjednoczone, wikiart.org, domena publiczna

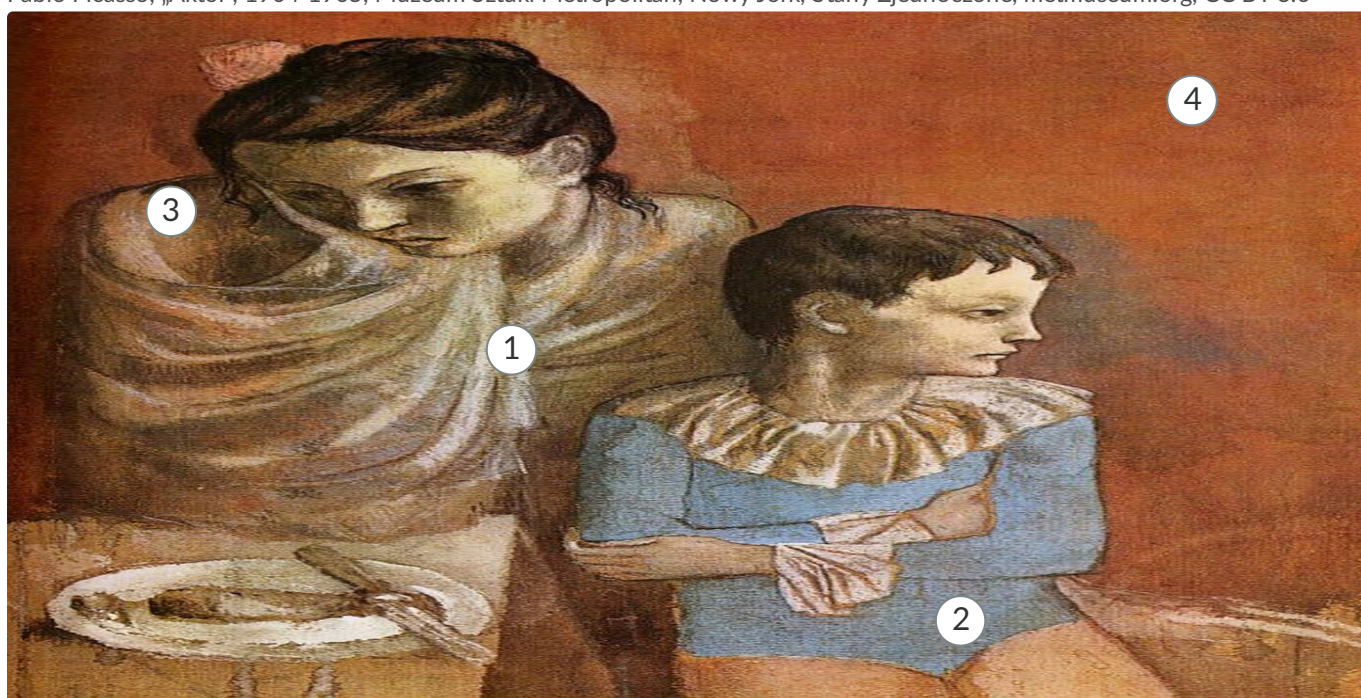
1

Aktor to jedno z pierwszych dzieł z okresu różowego. Zmiana tematyki oraz kolorystyki obrazów związana była z pozytywnym wpływem nowej kochanki malarza.

Smukłość postaci i teatralny, manierystyczny układ jego ręki przywołuje wizerunki ludzi z obrazów El Greca, którym Picasso był zafascynowany.

Obraz został namalowany na płótnie już wykorzystanym przez innego artystę. Podczas konserwacji dzieła wynikłej z przypadkowego uszkodzenia, odkryto pod warstwą farby krajobraz. Picasso w owym czasie zmagał się z brakiem pieniędzy i szukał oszczędności na wszelkie sposoby.

Pablo Picasso, „Aktor”, 1904-1905, Muzeum Sztuki Metropolitan, Nowy Jork, Stany Zjednoczone, metmuseum.org, CC BY 3.0

Kompozycja dzieła oparta jest na relacjach między pochyloną głową matki, opierającej się na dłoni, wynędzniałym profilem jej syna oraz zestawionym z nimi pustym talerzem.

Chłopiec ma na sobie cyrkowy kostium, co sugeruje, że wraz z matką dopiero co wrócili z występu.

Emocje wypisane na twarzach korespondują z delikatną, pastelową kolorystyką dzieła.

Prawdopodobnie różowa barwa tła, która dominuje w obrazie odnosi się do rzeczywistych doświadczeń Picassa: przedstawienia paryskiego cyrku Medardo, na których wielokrotnie bywał, miały miejsce w różowym namiocie.

Pablo Picasso, „Matka z dzieckiem (Akrobaci)”, 1905, Galeria Miejska, Stuttgart, Niemcy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Picasso_-_Maman_et_Enfant_(Acrobates).jpg), domena publiczna

1

Obraz jest uważany za ikoniczne przedstawienie życia bohemy artystycznej w Paryżu na początku XX wieku.

2

Postać w stroju arlekina trzymająca kieliszek to sam Picasso, a towarzyszy mu jego ówczesna kochanka, Germaine Pichot.

3

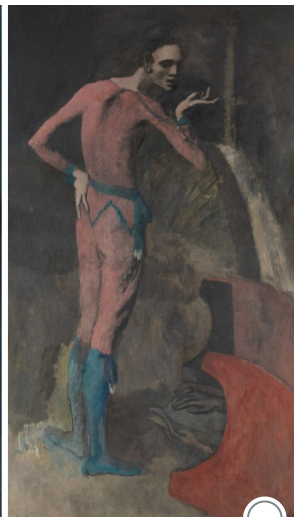
Malowidło zostało zamówione przez Frédégo Gérarda, ukazanego z gitarą w tle kompozycji, jako dekoracja do kabaretu Lapin Agile, którego był właścicielem.

Pablo Picasso, „W Lapin Agile”, 1905, Muzeum Sztuki Metropolitane, Nowy Jork, Stany Zjednoczone, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Picasso_-_W_Lapin_Agile.jpg), domena publiczna

Zadania

Ćwiczenie 1

Dobierz tytuły przedstawionych dzieł Pabla Picassa.

Stary gitarzysta

Aktor

Rodzina kuglarzy

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj poniższe dzieła do właściwych okresów twórczości Picassa.

Okres niebieski

Aktor

Akrobatka na piłce

Matka z dzieckiem

Dwie siostry

Okres różowy

Prasująca kobieta

Stary gitarzysta

Rodzina kuglarzy

Życie

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 3

Wybierz określenia trafnie opisujące kompozycję obrazu *Akrobatka na piłce*.

Określenia opisujące obraz

☐ Otwarta

☐ Statyczna

☐ Zamknięta

☐ Dynamiczna

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tekst

Twórczość Pabla Picassa z lat -1904 określana jest jako okres , gdyż w tym czasie artysta wykonywał monochromatyczne dzieła utrzymane w błękitnej kolorystyce. Melancholijny, smutny nastrój oraz tematyka malowideł spowodowane były przez depresję Picassa z powodu samobójczej śmierci przyjaciela i poety Carlosa . W 1904 roku nastąpiła ewolucja w paletce barwnej Picassa: zaczęły dominować w niej bardziej żywe odcienie. Okres ten w twórczości artysty nazywany jest . Wraz z kolorystyką zmianie uległa także tematyka malowideł, przedstawiających odtąd głównie klaunów, arlekinów, akrobatów i cyrkowców. Uważa się, że obraz z 1905 roku jest symbolicznym przedstawieniem Picassa i jego najbliższego kręgu artystów.

Źródło: online-skills.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij metryczkę obrazu.

Tytuł:

Rok powstania:

Miasto i miejsce przechowywania:

Ćwiczenie 6

Określ gamę kolorystyczną poniższego dzieła. Wpisz dominujący kolor, a pozostałe określenia wybierz z poniższych: szeroka, wąska, ciepłe, zimne.

Gama barwna jest

Barwy są

Dominantę barwną stanowi kolor

Ćwiczenie 7

Do dzieł dobierz muzea, w których się znajdują:

Narodowa Galeria Sztuki, Waszyngton, USA

Muzeum Sztuk Pięknych im. A.S. Puszkina, Moskwa, Rosja

Muzeum Sztuki w Cleveland, USA

Ermitaż, Sankt Petersburg, Rosja

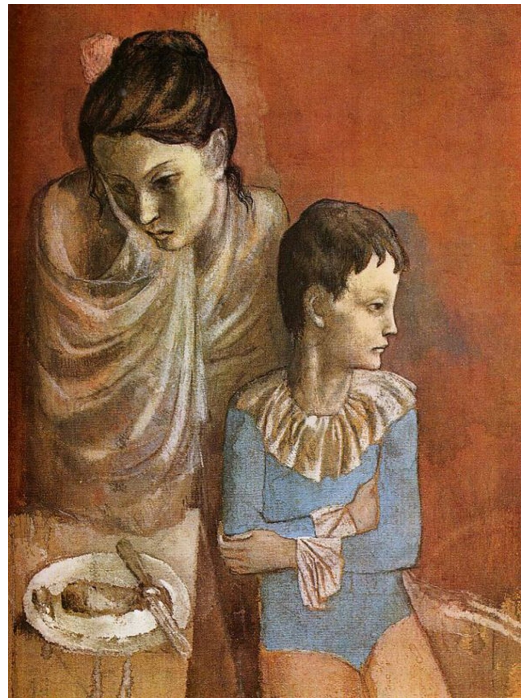
Muzeum Sztuki Metropolitan, Nowy Jork, USA

Polecenie 1

Poniżej przedstawiono dwa obrazy Pabla Picassa: *Dwie siostry* z okresu błękitnego oraz *Matka z dzieckiem (Akrobaci)* z okresu różowego. Dokonaj ich analizy porównawczej obrazów według podanych punktów.

Pablo Picasso, „Dwie siostry” („Spotkanie”), 1902, Ermitaż, Sankt Petersburg, Rosja, heritagemuseum.org, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Matka z dzieckiem (Akrobaci)”, 1905, Galeria Miejska, Stuttgart, Niemcy, wikimedia.org, domena publiczna

Kompozycja i relacje przestrzenne.

Światło i modelunek światłocieniowy.

Kolorystyka.

Wnioski.

Słownik pojęć

Akwaforta

1. trawiona technika graficzna wklęsła, rodzaj kwasorytu. Płytę miedzianą, rzadziej cynkową, pokrywa się specjalnym werniksem; na nim wykonuje się rysunek igłą, która żłobiąc rowki odsłania metal. Tak przygotowaną płytę kilkakrotnie poddaje się trawieniu kwasem azotowym; kreski dostatecznie wytrawione, o zadowalającej głębokości, zabezpiecza się werniksem, a resztę trawi dalej. Miejsca, na które kwas działa najdłużej, przyjmują najwięcej farby, będą więc ciemniejsze. Po zakończeniu trawienia zmywa się werniks, na płytę nanosi farbę, a następnie wybiera jej nadmiar z powierzchni i odbija. Odbitkę cechuje miękkość i swoboda linii. Wynalazek akwaforty przypada na koniec XV w., duża popularność na XVII w. 2. Odbitka wykonana tą techniką.

Monochromatyzm

zastosowanie wąskiej gamy barwnej, opartej na tonach bliskich sobie.

Słownik pojęć powstał na podstawie:

K. Zwolińska, Z. Malicki, *Mały słownik terminów plastycznych*, Warszawa 1990.

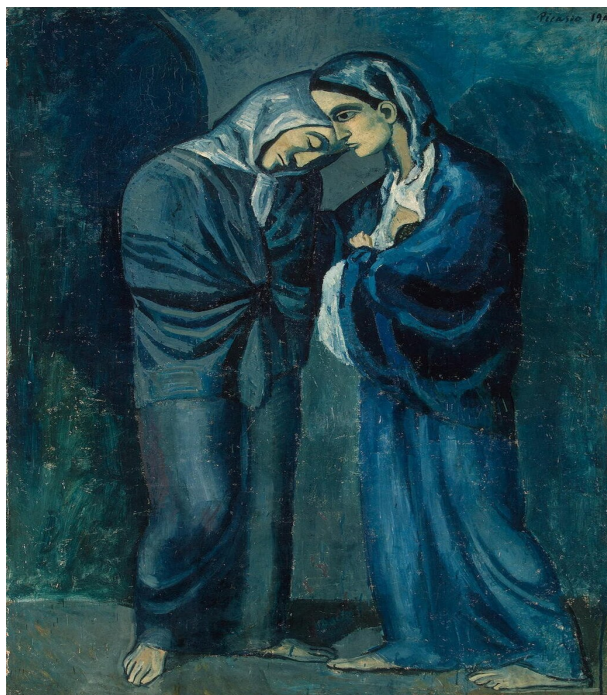
Galeria dzieł sztuki

Pablo Picasso, „Życie”, 1903, Muzeum Sztuki, Cleveland, Stany Zjednoczone, clevelandart.org, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Stary gitarzysta”, 1903-1904, Instytut Sztuki, Chicago, Stany Zjednoczone, artic.edu, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Dwie siostry” („Spotkanie”), 1902, Ermitaż, Sankt Petersburg, Rosja, heritagemuseum.org, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Portret Angela Fernández de Soto”, 1903, kolekcja prywatna, wikimedia.org, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Prasująca kobieta”, 1904, Muzeum Solomon R. Guggenheima, Nowy Jork, Stany Zjednoczone, guggenheim.org, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Akrobatka na piłce”, 1905, , Muzeum Sztuk Pięknych im. A.S. Puszkina, Moskwa, Rosja, arts-museum.ru, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Rodzina kuglarzy”, 1905, Narodowa Galeria Sztuki, Waszyngton, Stany Zjednoczone, wikiart.org, domena publiczna

Pablo Picasso, „Aktor”, 1904-1905, Muzeum Sztuki Metropolitan, Nowy Jork, Stany Zjednoczone, metmuseum.org, CC BY 3.0

Pablo Picasso, „Matka z dzieckiem (Akrobaci)”, 1905, Galeria Miejska, Stuttgart, Niemcy, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Matka_z_dzieckiem_(Akrobaci).jpg), domena publiczna

Pablo Picasso, „W Lapin Agile”, 1905, Muzeum Sztuki Metropolitan, Nowy Jork, Stany Zjednoczone, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:At_the_Lapin_Agile.jpg), domena publiczna

Bibliografia

G. Cortenova, *Picasso: życie i twórczość*, Warszawa 1992

R. Penrose, *Picasso: życie i twórczość*, Warszawa 1992

Picasso: 1881-1973, Warszawa 2005

<http://www.artic.edu/aic/collections/artwork/28067>

<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/01.+Paintings/28499/?lng=>

<https://www.nga.gov/collection/highlights/picasso-family-of-saltimbanques.html>